

Ogier van Denemerken

N u hoort hier in corter stont	[41]
van Gautier, die lach ghewont	1825
bi Suters in een casteel	
ende maecte harde groot riveel. ¹	
Teersten dat ² die strijt began	
droomde den edlen man	
dat vichtien beren ende een serpent	1830
Namelse daden torment	
ende den goeden Bavier	
velden ³ van sinen destrier.	
Mettesen Gautier ontspranc	
ende riep sinen cnape eer iet lanc.	1835
“Vrient,” sprac hi, “sta up ter vaert	
ende sadele Ferroen, mijn paert.”	
Ende als die meesters arsatre dat hoorden	
spraken si metten woorden:	
“Heere, deser vaert moeti begheven. ⁴	1840
Wildi u selven nemen tleven?	
Ghi hebt noch vichtien dootwonden.”	
Gautier antworde te dien stonden:	
“Meesters, wat mijns ghesciet,	
ic en ontbeede hier langher niet.	1845
Mi quam een droom so onsochte,	
dies ic hebbe grote vrochte	
omme Namels, minen oom.	
Bi Gode, haest u ende nemet goom	
ende bindet so vaste mine wonden	1850
dat si in ere langher stonden	

1. [Woordverklaring] *riveel maken*: tekeer gaan als een razende. [Hertaling] *ende maecte harde groot riveel* < *Er dreib bart grof riveel*. Mnl. ‘riveel driven’ of ‘riveel hebben’ betekent volgens vindplaatsen in het *MNW* “plezier maken”, ‘riveel maken’ daarentegen “tekeergaan als een razende”, wat hier passender is.

2. [Hertaling] *Teersten dat* < *Vor dem als*.

3. [Hertaling] *velden* < *Falten*.

4. [Woordverklaring] *begheven* (met gentiefobject): opgeven, laten.

Ogier van Denemerken

- niet en ontspringhen,”¹ sprac die heere.
Die meesters en dorsten nemmeere
laten datti gheboot.
Si maecten vele winden² groot, 1855
daer si hem mede verbonden
alle sine wonden.
Doe ghinc hem sijn cnape cleeden
scone ende ghereeden.
Hi dede hem ane sine achemure³ 1860
ende wapinde hem wel ter cure.
Ooc brochti hem Ferroen, sijn paert,
daer hi up spranc metter vaert.
- M** en gaf Gautiere, den wigant, [42]
ene glavie⁴ in die hant. 1865
Sijn cnape reet met hem up die vaert
ende voer met hem onghespaert.
Hem waren alle die weghe cont.
Si voeren seere te dier stont
tote dat si quamen in die Romanie.⁵ 1870
Als Gautier vernam, die vrie,
den alremenechsten⁶ payien,
dien hi nooit⁷ hadde ghesien,
stac hi met sporen dat paert
ende voer seere ten stride waert. 1875
Van eenre roke⁸ nam hi goom

1. [Woordverklaring] *ontspringen* (in verband met een wonde): openspringen.

2. [Woordverklaring] *winde*: windsel, zwachtel. [Hertaling] *winden* < *binden*. Het *MNW* kent de betekenis “windsel” voor het Mnl. woord ‘binde’ niet, wel voor Mnl. ‘winde’ resp. ‘windebant’.

3. [Woordverklaring] *achemure*: uitrusting.

4. [Hertaling] *glavie* < *glene* (vgl. WeGl).

5. [Eigennaam] *Romanie*: Romagna (WeRe).

6. [Woordverklaring] *die menechste*: de grootste menigte

7. [Hertaling] *nooit* < *node*. Vgl. vers 1453.

8. [Woordverklaring] *roke*: rots, steenrots, steile helling.

Ogier van Denemerken

daer hi sach sinen oom ¹
Namels vele seere vlien
vor Buterame, den payien
ende noch vor andren coninghen twee, 1880
die jeghen hem waren ghevee. ²
Alse Gautier dat ghesiet,
laet hi sincken sinen spiet.
Den enen voer hi te ghemoete
ende gheraectene harde onsoete 1885
metten oorde vanden spere
datti starf al sonder were.
Dat swert nam hi met ghenent
ende slouch vaste al omtrent.
Die heedine weerden hem seere. 1890
Buteram riep: “Mamet, heere,
helpe ons van desen man,
die ons hier es comen an,
ende mijn volc dus vele slaet.
Ic sal hem ghelden sine eveldaet 1895
ofte vore hem sterven alhier!”
Mettien sach hem comen Gautier
ende hevet dat swert verdreghen
ende den Sarrasine ghesleghen
datti al sonder hoverde 1900
tumelde van sinen perde.
Doot ware bleven die coninc Buteram,
ensi ³ dat hem helpe quam.

1. [Hertaling] *Van ene roke nam bi goom / daer bi sach sinen oom* < *An einen rúck kam er geritten, / Da er sabe sinen ohem*. Omdat de Dt. verzen niet rijmen is de ingreep noodzakelijk. Voor Mnl. ‘roke’ zie vers 319.

2. [Woordverklaring] *ghevee*: vijandelijk gezind. [Hertaling] *die jeghen hem waren ghevee* < *Dargegen er was gevee*. De bedreiging gaat hier van de Sarrazenen uit en niet van Namels.

3. [Woordverklaring] *ensi*: tenzij. [Hertaling] *ensi* < *Biss*.

Ogier van Denemerken

- A**y, wie hevet u ghemerret, ¹ Gautier,” [43]
sprac Namels van Bavier, 1905
“dat ghi nu eerst comet ghereden?
Qualijc eist, bi waerheden,
bestelt, ² sem mijn leven.
Dat ic u hebbe ghegheven
mine spise ende minen dranc 1910
dies weti mi cleenen danc.”
Doe sprac Gautier, dat coene diet,
“Oom, bi Gode die hem crucen liet,
het sijn leden onlanghe stonden ³
dat ic ontfinc vichtien dootwonden. 1915
Si sijn verseluw ⁴ ende onsiene.” ⁵
“Ic wilde, ghi hadder neghentiene,”
sprac Namels, “ic ons u wel.”
“Ay oom, twi sidi mi dus fel?” ⁶
sprac die goede Gautier. 1920
“Bi allen helegghen van Bavier,
ic en hebbe niet verdient u verweten. ⁷
Dat boosleke es besteet u eten
ende u spise ende u broot, ⁸

1. [Woordverklaring] *merren*: ophouden, tegenhouden.

2. [Woordverklaring] *bets qualike bestelt*: het staat er slecht voor. [Hertaling] *bestelt* < *Bestatt*.

3. [Hertaling] *Oom, bi Gode die hem crucen liet, / bet sijn leden onlanghe stonden* < *Obem, by gott der am crütz leit, / Hette sin lyden unlangs gestanden*. [Weddige] WeNo vertaalt vers 1914 als: “als ob er [= God] unlängst sein Leiden (noch einmal) durchgestanden hätte”.

4. [Woordverklaring] *verseluw*: vuil, morsig, smoezelig.

5. [Woordverklaring] *onsiene*: lelijk, in een slechte toestand.

6. [Hertaling] *Ay oom, twi sidi mi dus fel* < *Ja obem, sit ir nu sust feel*.

7. [Woordverklaring] *verweten* / *verwaten*: vervloeken.

8. [Hertaling] *Ic en hebbe niet verdient u verweten. / Dat boosleke es besteet u eten / ende u spise ende u broot* < *Hab ich om niet verniet verweten, / Das boestlich es bestadt úch eten / Und uwer spijse und uwer brot*. [Weddige] *Hab ich om niet verniet verweten, / Das boestlich es bestadt úch eten / Und uwer spijse und uwer brot* > “Bin ich etwa umsonst [...] auf demütigende Weise [...] dafür getadelt worden [...], dass es verkehrt war, bei Euch zu essen [...]?” WeNo leidt ‘verniet’ af van het reflexieve ‘vernieten’ (“niet achten”) en vertaalt “auf demütigende Weise”. ‘Verniet’ is echter een term die in de mystieke sfeer

Ogier van Denemerken

daer sal noch tavont omme die doot becopen ¹ menech Sarrasijn, ofte ic sal laten dat leven mijn.” Mettien stac ² sinen destrier ende scudde sijn swert Gautier.	1925
Verbolghen was hi up die payiene, hi hadder eer verslegghen tiene alser die Bavier hadde twee. ³ Wat vore hem quam was ghevee. ⁴ Meneghen scilt dede hi frotsieren ⁵ ende meneghen halsberch ontmaelgieren.	1930
Menech ors maecti sonder heere. Plantamor balch hem seere, van Nubien was hi coninc. Hi quam ghereden in waerre dinc ende stac up Gautier sijn spere ontwee.	1935
Mer Gautier stac hem vele mee ende warpene vanden paerde ⁶ ende teslouch hem thovet te middewaerde. Ooc sach men dat vanden slaghe stranc ⁷	1940

this hoort en in deze context niet op zijn plaats is. Mnl. ‘verweten’ wordt door WeNo beschouwd als een synoniem van ‘verwiten’, wat fonologisch niet plausibel te maken is. Mnl. ‘verweten’ is volgens het *MNW* een zeldzame variant van ‘verwaten’.

1. [Hertaling] *becopen* < *Becoren*.
2. [Hertaling] *stac* < *stach er*. LuFl heeft bij het afschrijven van dit vers niet gemerkt dat het subject van de zin als rijmwoord in het volgende vers verschijnt.
3. [Hertaling] *alser die Bavier hadde twee* < *Ee er die banyer hadde twee*. Leesfout: verwisseling van ‘u’ en ‘n’. [Weddige] WeGl verklaart ‘banier’ als “Heerfahne”.
4. [Hertaling] *was ghevee* < *was genoe*. [Weddige] *was genoe*. WeEm maakt hier onder misachting van het rijm ‘was genoech’ van.
5. [Woordverklaring] *frotsieren*: breken.
6. [Hertaling] *ende warpene vanden paerde* < *Und geracht ine da er saß uf das pfert*. Het vers zou vertaald kunnen worden als “ende gheraectene daer hi sat upten paerde”, maar dat klinkt weinig overtuigend.
7. [Woordverklaring] *stranc*: hevig, geweldig. [Hertaling] *stranc* < *stant*. [Weddige] WeGl negeert het rijm en identificeert het woord ‘stant’ met Mnl. ‘staende’, dat hij vertaalt als “stehenden Fußes, sogleich”. Volgens het *MNW* kan dit alleen in combinatie met ‘voet’ (‘op den staenden voet’). ‘Staende’ wordt wel gecombineerd met woorden als ‘strijt’ en ‘wijch’ en betekent dan “langdurig, hardnekkig, hachelijk”. Beide mogelijkheden komen hier niet in aanmerking omdat ‘staende’ niet op ‘spranc’ kan rijmen.

Ogier van Denemerken

den ruddere sine wonde open spranc. 1945

Doe Namels sach dat bloet [44]
dat ute sine wonden woet,

wart hi bedrouvet vele scier
ende riep: “Neve Gautier,
ic en wiste niet, dat ghi waert ghewont. 1950

Ic waende, ghi waert ghesont.

Doech riden uten here.”¹

“Inne hebs neghenen gheere!”²

Ghine verwijt mi hier

nemmermeer alse ruddere fier 1955

die overate van u broot!³

Blivic inden stride doot,

mijn siele vaert ten hemelrike,

dat weet ic wel waerlike.

Ic sal Gods ande so wreken,⁴ 1960

men salre emmermee of spreken

1. [Hertaling] *Doech rden uten here* < *Dorch rijtent uß dem here*. Imperatief omschreven met ‘doen’ (vgl. ST § 294 Opm.).

2. [Woordverklaring] *inne hebs neghenen gheere*: ik denk er niet aan. [Hertaling] *Inne hebs neghenen gheere* < *Ich enbebs ine geben gere*. [Weddige] *Ich enbebs ine geben gere* > “Ich habe keine Lust, dem nachzugeben”. WeNo postuleert daarbij (met een vraagteken) een Mnl. werkwoord ‘innegeven’ met de betekenis “toegeven”. Mnl. ‘ingeven’ betekent: “in handen geven, toevertrouwen, inblazen, instorten, aanbrengen”.

3. [Hertaling] *Ghine verwijt mi hier / nemmermeer alse ruddere fier / die overate van u broot* < *Gbijne verwijt nu mer na hier / Anders denn ein ritter fier / Das ich ober aß uwer brot*. Het lijkt zinvol deze regels van vers 1953 te scheiden en er een hoofdzin van te maken. Het Dt. ‘ober aß’ in vers 1956 suggereert een werkwoord (‘dat ic over at’). Mnl. ‘overeten’ is echter zeldzaam en komt bijna uitsluitend als (gesubstantiveerde) infinitief voor, het is daarom waarschijnlijker dat ‘ober aß’ op het substantief ‘overate’ teruggaat: “U zult mij als trotse ridder nooit meer het verwijt kunnen maken te veel van uw brood gegeten te hebben.” [Weddige] *Gbijne verwijt nu mer na hier / Anders denn ein ritter fier / Das ich ober aß uwer brot* > “es sei denn, daß Ihr hier nun nicht weiter tadelt, daß ich anders als ein tapferer Ritter zu viel von Eurem Brot gegessen [...] habe.”

4. [Woordverklaring] *Gods ande wreken*: God wreken op zijn vijanden. [Hertaling] *wreken* < *vorchten*.

Ogier van Denemerken

die mi hevet of ghesleghen meer dan twintech hondert man, also helpe mi Tervogan.” Alse Maucoreit dit verstoet, noopte hi dors metter spoet.	1995
Ooc voerde ¹ hi ene aex sonder wanc, daer up was een lemmele ² vier voete lanc. ³ Daermede slouchi up Gautiere ende gheraectene in felre maniere. Hi dorslouch hem den halsberch goet.	2000
Doe die aex neder woet hieuw si ontwee alle die bande van sinen lichame, ende te hande vielen sine derme up sijn artsoen. ⁴ Noch hielt hi dat swert alse een lioen ende slouch Maucoreide upten hoet, dat hem dore die hersenen woet. Also starf die payien. Leet so moete hem ghescien!	2005
Die hertoghe Namels van Bavier was bedrouft omme sinen neve Gautier. Die derme die up sinen artsoene laghen stac hi inne ⁵ met groter claghen ende bant die wonde so hi best mochte. Die helm dede hem so onsochte, ⁶	2010 2015

-
1. [Woordverklaring] *voeren* (een wapen): dragen.
 2. [Woordverklaring] *lemmele*: kling, scherp van een wapen.
 3. [Hertaling] *vier voete lanc* < *vier schub lang*. ‘Schuh’ is een in het Nederlands ongebruikelijke Dt. maateenheid.
 4. [Woordverklaring] *artsoen*: zadelboom.
 5. [Hertaling] *stac hi inne* < *Stieß er ime ine*. De Dt. tekst wekt de indruk dat Namels (‘er’) Gautier (‘ime’) te hulp komt, maar dat blijkt niet het geval te zijn.
 6. [Woordverklaring] *onsochte doen*: pijn doen, overlast veroorzaken. [Hertaling] *Die helm dede hem so onsochte* < *Den helm tet er ime ab onsachte*. Ook hier ontstaat in de Dt. tekst de indruk dat het Namels (‘er’) is, die Gautier (datiefobject ‘ime’) de helm (accusatiefobject) afneemt, wat moeilijk is bij een ridder die op zijn paard zit. Bovendien zou Namels dit vermoedelijk niet ‘onvoorzichtig’ gedaan hebben. Gautier handelt echter zelfstandig zoals blijkt uit vers 2017. Dit vers moet daarom anders geïnterpreteerd worden.

Ogier van Denemerken

hine mochtet langher niet ghedoghen.
Hi dede hem of ende droghede sine oghen
ende sijn ansijn van den bloede.
Namelse was wee te moede.
Hi sprac: “Neve, laet ons vlien.” 2020
“Bi Gode, dat en sal niet ghescien,
Ic sal noch iet ten stride doen.”
Hiermede noopte hi sijn ors Ferroen.
Deerste die hem te ghemoete quam,
was die coninc Buteram. 2025
Alsine sonder helm hevet versien,
riep met crachte die payien:
“Rudder, vare wech, di moete goet ghescien,
want, bi Mamet, inne sach nie
ghenen kerstinen man so coene. 2030
Keert omme, ¹ du hebs te doene,”
Gautier sprac: “Neen ic niet! ²
Omme uwen wille en vlie ic niet,
want ic wane u in deser noot
corteleke slaen te doot.” 2035
“Dat verre ³ Mamet,” ⁴ sprac die payien.
“Ic meene, dijn doot sal hier ghescien ⁵
ende du suls sterven up deser vaert.”
Buteram begreep dat swaert
ende sloucht Gautiere in ten tanden. 2040
Daer bleef hi doot te handen.

Dus starf die goede Gautier. [45]
Bedrouft was Namels van Bavier
doe hi Gautier sterven sach.

1. [Hertaling] *Keert omme* < *Kere widder*. Speculatief.
2. [Hertaling] *Neen ic niet* < *das besiet*. Speculatief.
3. [Woordverklaring] *verren*: verhinderen, belemmeren.
4. [Hertaling] *Dat verre Mamet* < *Dieß vert Mamett*. [Weddige] *Dieß vert Mamett* >
“Dies kommt M. zu”. WeGl leidt ‘vert’ af van Mnl ‘varen’.
5. [Hertaling] *Ic meene, dijn doot sal hier ghescien* < *Ich meyne, din dot sal bie
geschehen*. Onduidelijk.

Ogier van Denemerken

Hi riep sonder verdrach: ¹	2045
“Fel payien, du blives hier!”	
Met sporen noopte hi sinen destrier ende ran up Buterame met ghewelt. Mer Buteram hem vaste helt ende gaf hem enen steke sonder beede ²	2050
ende dede hem tumen ³ uten ghereede ende nam biden toghel tpaert ende voerdet met hem ter vaert.	
N amels die heere fijn ⁴	[46]
ghinc te voet onder die Sarrasijn ende slouch omme hem wat hi mochte. Meneghen verslouch hi onsochte. ⁵	2055
So langhe vacht die Bavier ⁶ dat hi vant sinen neve Ogier. “Ay oom,” sprac die cnape goet,	2060
“twi sidi gheraect te voet?” ⁷ “Dat dede Buteram, die Sarrasijn,” sprac Namels, die rudder fijn. “Ooc hevet hi uwen neve ghedoot, Gautier,” sprac hi, “die scade es groot.”	2065
Doe Ogier dat verstoet es hi welna worden verwoet	

1. [Woordverklaring] *verdrach*: uitstel.

2. [Woordverklaring] *beede* / *beide*: uitstel.

3. [Woordverklaring] *tumen*: vallen.

4. [Hertaling] *die heere fijn* < *der herre*. In het Dt. vers ontbreekt een rijmwoord. Vgl. vers 2063: “der ritter fijn”.

5. [Hertaling] *onsochte* < *one sabte* (WeEm).

6. [Hertaling] *So langhe vacht die Bavier* < *Die lange nacht, der Bayvier*. De fout berust op een verwisseling van ‘u’ en ‘n’.

7. [Hertaling] *twi sidi gheraect te voet?* < *Wie haben ir uch gemacht zu noet*. Het probleem berust weer op een verwisseling van ‘u’ en ‘n’. Ons voorstel is speculatief. Het eerste woord kan ook ‘hoe’ zijn. [Weddige] *Wie haben ir uch gemacht zu noet* > “Wie habt Ihr Euch in eine solche Bedrängnis gebracht?”

Ogier van Denemerken

ende sprac: “Oom, dat u lieve ghescie! ¹ Die Gautier verslouch, wijsten mie.”	
“Dat en doe ic niet,” sprac die rudder vri, “ensi dat ghi blivet bi mi ende ghi niet van mi sceedet hier.”	2070
“Dat doe ic gherne,” sprac Ogier ende ghelovede hem bi sijnre sekerhede ² bi hem te blivene op die stede.	2075
Alse dit ghelof was ghedaen, sprac Ogier vele saen: “Oom, mits ic nu bi u blive, ³ den ghonen die rovede van den live minen neve, dien wijst mi.”	2080
Namels sprac: “Neve, dat si. Siedi ghoent wout bachten staen? Daerinne es hi sonder waen.”	
Alse Ogier dat verstoet, die hem ghegheven hadde al dat goet dat die werelt hevet bevaen, so en hadde hi hem niet laten ontgaen die hem sinen neve nam.	2085
Hi wart toornech ende gram so langhe tote hi sach dien heere.	2090
Doe riep Ogier harde seere: “Sarrasijn, keere te mi dinen scilt, oftu coene heeten wilt.”	
A lse Buteram dat hevet verstaen, an enen boom bant hi saen	[47] 2095
Morele, dat goede paert, ende keerde hem te Ogier waert so seere, dat si manlijc andren staken ende hare glavien beede braken.	
Doe trocken si onder hem beeden	2100

1. [Woordverklaring] *dat u lieve ghescie*: het moge u goed gaan.

2. [Woordverklaring] *bi sijnre sekerhede*: op zijn erewoord.

3. [Hertaling] *Oom, mits ic nu bi u blive* < *Obeim, nu wolt ich, das ich by uch bliebe*.

Ogier van Denemerken

hare swerde uten sceeden
ende voeren manlijc andren bat naer.
Grote slaghe ende swaer
ghinghen si nemen ende gheven,
ieghelijc den andren sijn leven 2105
te nemene updat hi mach.
Enen harde swaren slach
slouch up Buteram Ogier,
dat uten helme spranc dat vier
ende dat dors sonder wanc 2110
cnielen ¹ moeste ane sinen danc.
Mer corts spranct up godweet.
Buteram hadde dat swert gheveet ²
verheven ende slouch Ogier te hant
van sinen scilde enen cant ³ 2115
ende vanden helme dat museel. ⁴
So groot was die slach alheel ⁵
dat hi ooc dors rovede
die meeste helt ⁶ van sinen hovede
ende het sterte neder int sant. 2120
Ogier spranc up te hant
ende begreep ghereet sijn swert.
Buteram hadde sorghe om sijn pert.
Dies beete hi ende ghinc jeghen Ogier.
So scone bataelgierden si ende so fier 2125

1. [Hertaling] *cnielen* < *knuwen*.

2. [Woordverklaring] *gheveet*: vijandig, gehaat. [Hertaling] *gheveet* < *geweet* (WeEm).

3. [Woordverklaring] *cant*: stuk, brok.

4. [Woordverklaring] *museel*: snuit, snoet. De betekenis “neusbescherming aan de helm” (zie ook vers 18735) wordt in het *MNW* niet genoemd. [Hertaling] *museel* < *neseel*. [Weddige] *neseel* > “Nasenschutz a.d. Stirnwand des Helms” (WeGl).

5. [Woordverklaring] *albeel*: geheel en al. [Hertaling] *albeel* < *sunder moel*. Speculatief. [Weddige] *sunder moel* > “plötzlich” (WeGl onder verwijzing naar Mnl. ‘mael’ (“tijdstip”).

6. [Woordverklaring] *die meeste helt*: de grootste helft. [Hertaling] *die meeste helt* < *Die beste helffe*.

Ogier van Denemerken

als ict selden hebbe ghesien.¹
Ogier slouch den payien
met meneghen nauwen² keere,³
mer het bate hem min no meere.
Dies balch hi hem ende wart gram. 2130
Dat swert hi in beede hande nam
ende slouch up Buterame sonder wanc.
Mer Buteram beede onlanc.
Dat swert begreep hi vele scier
ende gheraecter mede Ogier, 2135
dat hi den scilt frotseerde⁴
ende den halsberch ontmaelgeerde.⁵
Mer sijn perpoent⁶ was so goet
dat sijn swert daerup ontstoet.⁷
Ogier sprac: “Fel payien, 2140
nemmer moete di goet ghescien.”
Dat swert verdrouch⁸ hi met crachte
ende hieuw up Buteram met alre machte
seven slaghe achter een

1. [Hertaling] *So scone bataelgierden si ende so fiere / als ict selden hebbe ghesien* < *So schone bataelgens so fier; / Wenn ich hette ine selten gesehen*. [Weddige] *So schone bataelgens so fier; / Wenn ich hette ine selten gesehen*. Hoewel de zin dan geen predicat bevat, interpreteert WeNo ‘bataelgens’ als een substantief en vertaalt: “Solch schöne und schreckliche Kämpfe lieferten sie sich, wie ich sie noch nie gesehen hatte.”

2. [Woordverklaring] *nauwe*: gevaarlijk, hachelijk.

3. [Woordverklaring] *keere*: slag, stoot.

4. [Woordverklaring] *frotseren*: breken, stukslaan.

5. [Hertaling] *dat hi den scilt frotseerde / ende den halsberch ontmaelgeerde* < *Das die schilte frotsierden / Und er den halßberg entmaelgierden*. De meervoudsvormen in de Dt. tekst zijn onlogisch.

6. [Woordverklaring] *perpoent*: wambuis, onder het harnas gedragen.

7. [Woordverklaring] *ontstaen* (van een wapen): op iets terugstuiten, ergens niet doorheen dringen.

8. [Woordverklaring] *verdraghen*: verheffen. [Hertaling] *verdrouch* < *verschlug*. Mnl. ‘verslaen’ betekent “stukslaan”. De slagen zelf worden pas in de volgende regels beschreven, daarom is het logischer hier ‘verdragen’ in te voegen.

Ogier van Denemerken

up sinen helm eer hi ghefeen.¹ 2145

Buteram sprac: “Kerstijn, bi Tervogan,
du dincst mi wesen een wiltman!”²

Wanestu minen helm doreslaen?

Ic segghe di al sonder waen:

Ten es no was nie smet so vroet, 2150

die maecte swert so goet

dat minen helm mochte deren.

Ic en ghave niet twee peren

daeromme dat menne argeren³ mach.⁴

Ic weet wel dat nie man ghesach 2155

enen helm⁵ so goet

want in sinte Gratiaens bloet,

es hi behendeleke⁶ ghewracht.

Daervan hevet die helm die cracht.”

Doe sprac die Danoys Ogier: [48]

“Secht mi dan,⁷ coninc fier:

Ghelovest du dat sinte Gratiaens bloet
die cracht ende die moghentheit doet?”

“Ja ic,” sprac die payien,

“Ic ghelove wel an dien 2165

ende ooc an dien goeden steen,

die daerinne staet ghemeen.”

1. [Woordverklaring] *gbefinen*: ophouden. [Hertaling] *eer hi ghefeen* < *ee er ie gefoen*. [Weddige] *ee er ie gefoen* > “wie er sie zuvor noch nie empfangen [...] hatte”. WeNo leidt ‘gefoen’ af van ‘vaen’, en verliest daarbij uit het oog dat het imperfectum ‘vinc’ niet op ‘een’ rijmt en dat Mnl. ‘ghevaen’ niet “ontvangen” betekent.

2. [Hertaling] *Du dincst mi wesen een wiltman* < *Du dunckest dich nu sin ein wild man*.

3. [Woordverklaring] *argheren*: beschadigen, bederven.

4. [Hertaling] *Ic en ghave niet twee peren / daeromme dat menne argeren mach* < *Ich engab niet 2 peren / Umb alles das menne argeren mach*. Omdat de helm dank zij het bloed van sinte Gratiaen tegen alle slagen bestand is, lijkt bedoeld te zijn: “Ik verwed er alles op dat men hem niet kan beschadigen” (letterlijk: “ik geloof er niets van dat men hem kan beschadigen”). [Weddige] *Umb alles das menne argeren mach* > “Ich ließe um alles in der Welt nicht zu, dass man seinen Wert minderte.”

5. [Hertaling] *enen helm* < *Einen solchben helm*.

6. [Woordverklaring] *behendelike*: op kunstige wijze, op listige wijze.

7. [Hertaling] *Secht mi dan* < *Gebent nu dann*. Mhd. ‘gehen / jehen’ betekent “spreken”.

Ogier van Denemerken

“An beeden ghelovic even eens, ¹ an dat bloet ende die cracht des steens. ² Vrient,” sprac Ogier toten payien,	2170
“wildi gheloven an sinte Gratien ende an onsen Heere mede, ghi sult te bet varen telker stede.” Buteram antworde ter stont: “Uwen God prijsic als enen hont.”	2175
Doe seide Ogier: “Fel payien, Leet moete di ghescien.” Verbolghenleke ghinc hi slaen alsi tevoren hadde ghedaen. Mer Ogier, die goede,	2180
en wilde up sinte Gratiaens bloede nemmeer slaen, hoe dat gaet. Groot was sijn toeverlaet ³ up sinte Gratiaen ende up onsen Heere. Ten ware gheen wonder, haddise ghevlouct seere, ⁴	2185
want sijn halsberch was ontmaelgeert ⁵ ende sijn scilt ghefrotseert. ⁶ Ooc slouch Buteram slach in slach up Ogier, wat hi mach. Mer Ogier, die wigant,	2190

1. [Woordverklaring] *even eens*: op dezelfde manier.

2. [Hertaling] *An beeden ghelovic even eens / an dat bloet ende die cracht des steens* < *An beyden geleuben ich even ein, / An das blut und auch an die stein*. Het lijkt zinvoller om Ogier deze verzen in de mond te leggen dan Buteram, zoals HiWe doet.

3. [Hertaling] *Groot was sijn toeverlaet* < *Gros was sin zorn erlaet*. Blijkbaar is hier weer een verwisseling van ‘u’ en ‘n’ in het spel. [Weddige] *Gros was sin zorn erlaet* > “Großer Zorn entlud sich bei ihm. Met het oog op het volgende vers lijkt dit uitgesloten, tenzij men ‘sijn’ met Buteram en niet met Ogier in verbinding brengt.

4. [Hertaling] *Ten ware gheen wonder, haddise ghevlouct seere* < *Nu was kein wonder al fluchte er sere*. Speculatief.

5. [Hertaling] *ontmaelgeert* < *entfalgiert*.

6. [Woordverklaring] *frotseren*: verbrijzelen, stukslaan.

Ogier van Denemerken

slouch hem weder op des hals ¹ cant
so dat hem vanden buke spranc
sijn hovet sonder wanc.
Also starf die coninc Buteram.
Ogier den goeden helm nam. 2195
Die edel coene wigant
bescreet ² dat ors Ferant
ende nam Morele metter spoet
van den bome, daert ghebonden stoet.
In dat heer keerde die Danoys. 2200
Hi sach comen ³ menech Fransoys,
ende Karle, den coninc fier,
met hem Namels van Bavier
ende Buevoen ende Gwindeloen
ende menech ander baroen. 2205
Ooc sachi comen ter ander side
wel dertech dusent Sarrasine met nide.
Si vergaderden met hoghen moede.
“Bi Gode,” sprac Ogier, die goede,
“eer ic Morele, den destrier, 2210
gheve Namelse van Bavier,
sal ic sine provaetse ⁴ scauwen ⁵
ende hoe hi metten swerde can hauwen.”
Dus hielt up een side Ogier

1. [Hertaling] *bals* < *schiltes*. Het is onmogelijk iemand te onthoofden door op zijn schild te slaan. Blijkbaar heeft hier een verwisseling plaatsgevonden van ‘hals’ en ‘schild’.

2. [Woordverklaring] *bescreiden*: bestijgen.

3. [Hertaling] *Hi sach comen* < *Ine sabe komen*. De Dt. tekst zegt dat Karel en zijn leger Ogier zien naderen, maar dat Ogier aan de andere kant het leger van de Sarrasenen ziet opduiken (vers 2205). Het is logischer dat Ogier aan de ene kant de christenen en aan de andere kant de Sarrasenen elkaar ziet naderen.

4. [Woordverklaring] *provaetse*: dapperheid.

5. [Hertaling] *sal ic sine provaetse scauwen* < *Ich sal vor sin provanse schauwen*. Ogier wil zien of Namels het geschenk waard is en wil zijn dapperheid testen. [Weddige] *provanse* > “Proviant” (WeGl).

Ogier van Denemerken

ende sach hem striden ¹ harde fier 2215
ende meneghe joeste doen.

Namels vacht als een lioen.

Hi sat up een ors dat hi van enen Persant²
hadde ghewonnen te hant,
dien hi so slouch metten swerde 2220
dat hi neder viel ter erde.

Doe Ogier sinen oom vichten ³ sach, [49]
sin herte verblide hem als die dach. ⁴

Hine wilde niet langher beeden,
mer in den stride quam hi ghereden 2225
ende gaf sinen oom dat goede pert
stouteleke ende onververt.

Corteleke sprac die Bavier:

“Hebt dank, lieve neve Ogier,
dat ghi mi hebt brocht een pert.” 2230

Ende Ogier begreep sijn swert
ende voer slaende inden hoop.

Sine cochten nie so dieren coop.
So meneghen man verslouch hi daer,
dat mi te segghene ware swaer. 2235

Dit mercte vander Rivier Morant,
diene Karle wijsde te hant
ende sprac: “Heere coninc van herten fier,
nu merct den goeden Danoy's Ogier

1. [Hertaling] *ende sach hem striden* < *Er sabe den strijt*. Het is onwaarschijnlijk dat ‘sien’ in vers 2215 met een lijdend voorwerp én in vers 2216 met een (onvolledige) beknopte bijzin wordt verbonden.

2. [Hertaling] *van enen Persant* < *dem. persants*. [Weddige] ‘dem Persant’ (WeEm).

3. [Hertaling] *vichten* < *neben*. Vermoedelijk een verwisseling van ‘u’ en ‘n’ gevolgd door een herinterpretatie. [Weddige] *neben* > “neigen” (WeGl).

4. [Hertaling] *verblide hem als die dach* < *verblich ime als der tag*. Door de foute interpretatie in de vorige regel wordt men in de Dt. tekst op het verkeerde been gezet: Ogier wordt niet bleek van schrik omdat Namels dreigt te vallen, maar hij stelt tevreden vast dat zijn oom dapper strijdt en het kostbare paard waard is. De vergelijking ‘als die dach’ heeft in het Mnl. een positieve connotatie (vgl. ‘clær als die dach’). [Weddige] *verblich* > WeGl leidt dit af van ‘verbli(c)ken’ met de betekenis “erglänzen, strahlen”. Het wederkerige ‘hem verbli(c)ken’ betekent “voor de dag komen, zich vertonen”.

Ogier van Denemerken

ende siet wat Sarrasine hi verslaet. 2240
Inne sach nie man doen sulke daet.
Het ware scade, haddine verdaen.”
“Ay, heere Morant, laet dat staen!
Ic salne doen hanghen te Parijs,
des sijt seker ende wijs. 2245
Hem ne mochte verdinghen ¹ negheen man,
die nie van moeder lijf ghewan.
Hi sal ontghelden sijns vaders eveldaet
hoe dat mi daernaer vergaet.”
“Dat ware een jamer,” sprac Morant, 2250
“ende ic bidde Marie, die maghet vaillant,
dat si u toesende beteren raet.”
Dus bleef die tale, dat verstaet.

O gier en ruste cleene no groot, [50]
mer hi slouch meneghen heedijn te doot. 2255
Alle die ghenote van Vrankerike
vochten gheweldechlike
over al inden here.
Die Sarrasine worden te vliene ² met ghere
want si en dorsten daer langher niet 2260
beeden, wats ghesciet.
Alse Karel sach, die hoghe baroen,
dat die heedine so seere vloen
ende hem die kerstine volgheden naer,
dede hi ghebieden openbaer 2265
den kerstinen, dat si beeden
ende die Tibere niet en leeden. ³
Mettesen quam Ogier
te Namelse van Bavier

1. [Woordverklaring] *verdinghen*: verlossen, bevrijden, redden.

2. [Woordverklaring] *te vliene werden*: beginnen te vluchten, op de vlucht slaan (ST § 258 Opm.). [Hertaling] *worden te vliene* < *wurden flieben*.

3. [Woordverklaring] *liden*: oversteken. [Hertaling] *die Tibere niet en leeden* < *die Tyber nit entlieden*. [Weddige] *entlieden* > “überschreiten”. Het Mnl. ‘ontliden’ waarvan WeGl dit woord afleidt, betekent echter “ontsnappen, ontgaan, de maat overschrijden”.

Ogier van Denemerken

ende sprac: “Oom, blivet ghesont, 2270
want ic wil in corter stont,
sekerleke sonder sparen
te¹ Rome striden varen.
Want mi es liever, sonder waen,
dat mi die Sarrasine verslaen, 2275
dan dat mi Karel, die baroen,
dede hanghen sonder perdoen.”²
Mettien woorden noopte hi tpaert.
In die Tibere slouch hi ter vaert.
Dors swam over an dandre cant.³ 2280
Ay God, hoe menech coene wigant,
was drouve omme den Danoys Ogier.
Het jamerde ooc Karle, den coninc fier.
Hi riep met machte in Fransoys:
“Kere weder omme, Danoys!”⁴ 2285
Bi al dat God leven doet,
di si vergheven mijn evelmoet.”

1. [Hertaling] *te* < *By*.

2. [Hertaling] *sonder perdoen* < *sonder verdoen*. Mnl. ‘verdoen’ betekent “doden op grond van een vonnis”. Vgl. de verzen 242 en 705. [Weddige] *sonder verdoen* > “ohne Zeit zu vertun” (WeGl).

3. [Hertaling] *an dandre cant* < *an das ander lant*.

4. [Hertaling] *Kere weder omme, Danoys* < *Kere her widder uber, Denoyse*.